

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان و اعتقاد به اینکه عالم محضر خداوند است و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه و دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری ما دانشجویان و اعضای هیات علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم.

اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- 1- **اصل برائت:** التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضوع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائب های غیر علمی می پالایند.
- 2- **اصل رعایت انصاف و امانت:** تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال تجهیزات و منابع در اختیار.
- 3- **اصل ترویج:** تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- 4- **اصل احترام:** تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- 5- **اصل رعایت حقوق:** التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- 6- **اصل راز داری:** تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد سازمان ها و کشورها و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- 7- **اصل حقیقت جویی:** تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- 8- **اصل مالکیت مادی و معنوی:** تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- 9- **اصل منافع ملی:** تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

امضاء پژوهشگر:

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده اقتصاد و حسابداری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش :

حسابداری

عنوان :

تاثیر عوامل کلان اقتصادی بر چسبندگی هزینه های عملیاتی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار

تهران

استاد راهنما :

دکتر زهرا پورزمانی

استاد مشاور :

دکتر علی روحی

پژوهشگر :

محمدرضا بختیاری

تابستان 1391

تقدیم به :

خانواده بزرگ و مهربانم که صمیمانه مرا برای دست یافتن به شاهراه حقیقت علم یاری کردند

تشکر و قدردانی :

اساتید بزرگوار:

سرکار خانم دکتر زهرا پورزمانی، استاد عزیز و بزرگوارم برای راهنمایی ها و نظرات ارزنده اش در انجام این پژوهش و نیز جناب آقای دکتر علی روحی ، استاد محترم مشاور برای نظراتشان در پیشرفت کار، تشکر و قدردانی می نمایم.

و نیز از کلیه عزیزانی که اینجانب را در تهیه چنین اثری یاری نموده اند کمال تشکر را دارم. باشد که این یادآوری نمایانگر سپاس بی پایان من نسبت به کمک های بی دریغ آنان باشد.

بسمه تعالی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب محمدرضا بختیاری دانشجوی کارشناسی ارشد رشته حسابداری

با شماره دانشجویی 880837814 اعلام می نمایم که کلیه مطالب مندرج در این پایان نامه با

عنوان : تاثیر عوامل کلان اقتصادی بر چسبندگی هزینه های عملیاتی شرکتهای پذیرفته شده در

بورس اوراق بهادار تهران

حاصل کار پژوهشی خود بوده و چنانچه دستاوردهای پژوهشی دیگران را مورد استفاده قرار داده باشم، طبق ضوابط و رویه های جاری ، آنرا ارجاع داده و در فهرست منابع و مأخذ ذکر نموده ام . علاوه بر آن تاکید می نماید که این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح ، پایین تر یا بالاتر ارائه نشده و چنانچه در هر زمان خلاف آن ثابت شود ، بدینوسیله متعهد می شوم ، در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام توسط دانشگاه ، بدون کوچکترین اعتراض آنرا بپذیرم.

تاریخ و امضا

بسمه تعالی

در تاریخ : 1391/06/20

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای محمدرضا بختیاری از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره 19 بحروف نوزده و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما :

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات تحقیق
2	مقدمه
3	بیان مساله
4	اهمیت موضوع تحقیق
5	هدف های تحقیق
5	فرضیه های تحقیق
6	مدل های تحقیق
7	روش تحقیق
7	جامعه آماری
8	روش گردآوری اطلاعات
8	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
9	قلمرو تحقیق
10	متغیر های تحقیق
12	ساختار پایان نامه
	فصل دوم: ادبیات تحقیق
14	مقدمه
15	بخش اول: تورم

15	مفاهیم تورم
19	راه های مبارزه با تورم
20	مزایای تورم
20	رابطه تورم و توسعه
21	تاثیر تورم بر نظام کل کشور
32	بخش دوم: نرخ بهره کوتاه مدت و بلند مدت
33	مفاهیم و تعاریف نرخ بهره کوتاه مدت و بلند مدت
36	نرخهای بهره در مکاتب اقتصادی
37	هدایت سیاست های پولی
45	بخش سوم: چسبندگی هزینه های عملیاتی
45	مفاهیم و تعاریف چسبندگی هزینه های عملیاتی
47	رفتار چسبندگی هزینه ها
52	خلاصه فصل
	فصل سوم: روش اجرای تحقیق
53	مقدمه
54	نوع تحقیق
55	فرضیات تحقیق
55	قلمرو تحقیق
56	جامعه آماری
56	نمونه آماری

57	اندازه گیری های متغیر های تحقیق
60	روش گرد آوری داده ها
60	روش آزمون فرضیه های تحقیق
74	مدل آزمون فرضیه های تحقیق
75	خلاصه فصل

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

77	مقدمه
77	آمار توصیفی متغیر های تحقیق
83	آزمون نرمال بودن توزیع متغیر های تحقیق
85	بررسی همبستگی میان متغیر های تحقیق
87	بررسی همخطی میان متغیر های تحقیق
87	نتایج حاصل از آزمون فرضیه های تحقیق
88	نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی اول
93	نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی دوم
97	نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی سوم
101	نتایج حاصل از آزمون فرضیه اصلی تحقیق در قالب مدل کلی
106	خلاصه فصل

فصل پنجم: نتیجه گیری

109	مقدمه
-----	-------

109	خلاصه و نتیجه گیری
110	نتایج حاصل از فرضیه فرعی اول
111	نتایج حاصل از فرضیه فرعی دوم
112	نتایج حاصل از فرضیه فرعی سوم
112	نتایج حاصل از فرضیه اصلی
113	بررسی تطبیقی یافته های تحقیق
115	پیشنهادهای تحقیق
115	پیشنهادهایی مبنی بر نتایج تحقیق
116	محدودیت های تحقیق
119	پیوست
138	منابع

فهرست نگاره

صفحه	عنوان
81	نگاره 4-1 آمار توصیفی متغیرهای تحقیق
88	نگاره 4-2 ماتریس ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای تحقیق
91	نگاره 4-3 نتایج آزمون چاو برای مدل (1)
91	نگاره 4-4 نتایج آزمون هاسمن برای مدل (1)
93	نگاره 4-5 نتایج آزمون های مربوط به مفروضات آماری مدل (1)
94	نگاره 4-6 نتایج آزمون فرضیه فرعی اول تحقیق با استفاده از روش اثرات ثابت
96	نگاره 4-7 نتایج آزمون چاو برای مدل (2)
97	نگاره 4-8 نتایج آزمون هاسمن برای مدل (2)
98	نگاره 4-9 نتایج آزمون های مربوط به مفروضات آماری مدل (2)
98	نگاره 4-10 نتایج آزمون فرضیه فرعی دوم تحقیق با استفاده از روش اثرات ثابت
101	نگاره 4-11 نتایج آزمون چاو برای مدل (3)
102	نگاره 4-12 نتایج آزمون های مربوط به مفروضات آماری مدل (3)
102	نگاره 4-13 نتایج آزمون فرضیه فرعی سوم تحقیق با استفاده از روش داده های ترکیبی
105	نگاره 4-14 نتایج آزمون چاو برای مدل کلی تحقیق
106	نگاره 4-15 نتایج آزمون های مربوط به مفروضات آماری مدل کلی تحقیق
106	نگاره 4-16 نتایج آزمون فرضیه اصلی تحقیق با استفاده از روش داده های ترکیبی
113	نگاره 5-1 نتایج فرضیه فرعی اول

113

نگاره 5-2) نتایج فرضیه فرعی دوم

114

نگاره 5-3) نتایج فرضیه فرعی سوم

114

نگاره 5-4) نتایج فرضیه اصلی

فهرست نمودار

صفحه	عنوان
82	نمودار 1-4) روند هزینه های عملیاتی در شرکت های نمونه طی سال های 1386-1390
83	نمودار 2-4) روند درآمد فروش شرکت های نمونه طی سال های 1386-1390
84	نمودار 3-4) روند شاخص تورم طی سال های 1386-1390
85	نمودار 4-4) روند نرخ بهره کوتاه مدت و بلند مدت طی سال های 1386-1390
86	نمودار 5-4) نتایج آزمون نرمال بودن متغیر وابسته تحقیق
87	نمودار 6-4) نتایج آزمون نرمال بودن متغیر وابسته تحقیق بعد از فرآیند نرمال سازی

چکیده تحقیق:

این پژوهش به بررسی تاثیر عوامل کلان اقتصادی (نرخ تورم، نرخ بهره کوتاه مدت، نرخ بهره بلند مدت) بر چسبندگی هزینه های عملیاتی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می پردازد. به این منظور ابتدا بر اساس روش حذف سیستماتیک تعداد 91 شرکت انتخاب و داده های مورد نیاز از آنها و همینطور بانک مرکزی جهت انجام آزمون فرضیه ها استخراج گردید. درآمد فروش، نرخ تورم، نرخ بهره کوتاه مدت، نرخ بهره بلند مدت و متغیر تصنعی فروش به عنوان متغیرهای مستقل و چسبندگی هزینه های عملیاتی به عنوان متغیر وابسته با استفاده از رگرسیون خطی چند متغیره مورد آزمون قرار گرفتند. این پژوهش بر اساس مشاهدات سالیانه از سال 1386 – 1390 انجام شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد که رابطه منفی و معنی داری میان نرخ تورم و چسبندگی هزینه های عملیاتی وجود دارد و می توان گفت با افزایش نرخ تورم، از میزان چسبندگی هزینه های عملیاتی شرکت ها کاسته می شود و همینطور وجود رابطه مثبت و معنی داری میان نرخ بهره کوتاه مدت و چسبندگی هزینه های عملیاتی مورد تأیید قرار می گیرد و می توان گفت با افزایش نرخ بهره کوتاه مدت، میزان چسبندگی هزینه های عملیاتی شرکت ها افزایش می یابد اما میان نرخ بهره بلند مدت و چسبندگی هزینه های عملیاتی رابطه معناداری وجود ندارد و می توان گفت نرخ بهره بلند مدت تأثیر معنی داری بر چسبندگی هزینه های عملیاتی شرکت های فعال در بازار سرمایه ایران ندارد.

کلیدواژه: چسبندگی هزینه های عملیاتی، نرخ تورم، نرخ بهره کوتاه مدت، نرخ بهره بلند مدت

فصل اول

کلیات تحقیق

1-1) مقدمه

عوامل کلان اقتصادی (تورم، نرخ بهره کوتاه مدت، نرخ بهره بلند مدت) امروزه نقش مهمی در دنیای اقتصاد ایفا می کنند تورم یکی از موضوعات مهم کشور ماست همانگونه که می دانید در ایران درصد تورم در سالهای اخیر بسیار زیاد بوده است به طوری که قیمت در هر سال بسیار افزایش یافته و قدرت خرید مردم کم شده است علاوه بر تورم نرخ بهره کوتاه مدت (نرخ سود سپرده های کوتاه مدت) از دیگر عوامل کلان اقتصادی است که به معنای بهای پول وام گرفته اطلاق می شود همینطور نرخ بهره بلند مدت (نرخ سود سپرده های بلند مدت) نیز از عوامل مهم کلان اقتصادی است البته باید توجه داشت که در هر زمان نرخ های بهره گوناگونی می توان یافت که به انواع مختلف وام مانند وام سرمایه گذاری ثابت، وام مسکن، وام سرمایه در گردش، قروض کوتاه مدت یا بلند مدت دولتی و غیره مربوط می شود. از طرفی آگاهی از چگونگی رفتار هزینه ها نسبت به تغییرات سطح فعالیت و یا سطح فروش از اطلاعات مهم برای تصمیم گیری مدیران در خصوص برنامه ریزی و بودجه بندی، قیمت گذاری محصولات، تعیین نقطه سربه سر و سایر موارد مدیریتی است.

یکی از مفروضات اولیه حسابداری مدیریت بیانگر آن است که تغییرات هزینه ها رابطه ای متناسب با افزایش و کاهش سطح فعالیت دارد. اما به تازگی این فرض با مطرح شدن بحث چسبندگی هزینه ها توسط آندرسون و همکارانش مورد بحث قرار گرفته است؛ به این معنا که میزان افزایش در هزینه ها با افزایش در سطح فعالیت بیشتر از میزان کاهش در هزینه ها در ازای همان میزان کاهش در سطح فعالیت است.¹ اگر میزان افزایش هزینه ها در زمان افزایش فعالیت ها، بیشتر از میزان کاهش

¹ نمازی محمد، دوانیپور ایرج، بررسی تجربی رفتار چسبندگی هزینه ها در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی های حسابداری و حسابرسی، زمستان 1389، دوره 17، شماره 62

آنها در زمان کاهش فعالیت‌ها به همان میزان باشد، هزینه‌ها، چسبنده نامیده می‌شوند. در این میان ممکن است عوامل کلان اقتصادی بر چسبندگی هزینه‌ها بی‌تاثیر نباشد.

بنابراین در پژوهش حاضر تلاش شده است این موضوع بررسی گردد که "ایا عوامل کلان اقتصادی بر چسبندگی هزینه‌های عملیاتی تاثیر می‌گذارد؟".

در این فصل به کلیات تحقیق پرداخته شده است. بدین منظور پس از بیان مسئله و ضرورت و دلایل توجیهی تحقیق، اهداف تحقیق و فرضیه‌ها بیان شده‌اند. سپس به ترتیب: مدل، روش، جامعه آماری، روش گردآوری اطلاعات، روش تجزیه و تحلیل اطلاعات، قلمرو و تعریف متغیرهای تحقیق مورد بررسی قرار گرفته و در انتهای این فصل، ساختار تحقیق آورده شده است.

1-2) بیان مسئله

مدیران به منظور برنامه ریزی و دستیابی به اهداف به اطلاعات مرتبط با هزینه‌ها نیاز دارند. آنها می‌بایست از گرایش هزینه‌ها یعنی چگونگی تغییر هزینه‌ها مطلع شوند. گرایش هزینه‌ها به چگونگی واکنش هزینه‌ها در برابر تغییر در سطح فعالیت و سایر عوامل (عوامل کلان اقتصادی) اشاره دارد. به بیان دیگر مقصود از گرایش هزینه‌ها مدلی است که بر اساس آن یک هزینه مشخص نسبت به تغییر در سطح فعالیت و یا عوامل کلان اقتصادی واکنش نشان می‌دهد. برخی از فرضیات ادعا می‌کنند که هزینه‌ها به طور متفاوت نسبت به تغییرات صعودی و نزولی سطح فعالیت واکنش نشان می‌دهند. این ویژگی باعث شده که از آنها تحت عنوان هزینه‌های چسبنده یاد شود که این فرضیات یکی از مفروضات اولیه حسابداری مدیریت مبنی بر آن که تغییرات هزینه‌ها رابطه‌ای متناسب با افزایش و

کاهش سطح فعالیت دارد را به چالش می کشاند. فرضیه بنیادی کوپر و کپلن در رابطه با دلیل ایجاد چسبندگی هزینه ها بیان می کند مدیران جهت تأمین منابع قراردادهایی را منعقد می کنند که نقض آنها هزینه بر است لذا مدیران ممکن است تصمیم بگیرند که منابع تحت استفاده را حفظ کنند به این ترتیب در حالی که شرکت ممکن است کاهش درآمد را گزارش کند هزینه ها به همان نسبت در کاهش درآمد کاهش نمی یابند. در این رابطه عوامل کلان اقتصادی ممکن است بی تأثیر نباشد چرا که مدیران ممکن است در مواجهه با عوامل کلان اقتصادی همچون نرخ تورم و بهره سیاست ها تصمیمات خاصی را اتخاذ نمایند که بر چسبندگی هزینه ها تأثیر بگذارد. بدین منظور در این تحقیق به بررسی تأثیر عوامل کلان اقتصادی و نقشی که در تعیین درجه چسبندگی هزینه ها ممکن است داشته باشند پرداخته شده است.

1-3) اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن

آگاهی از رفتار هزینه ها نسبت به فعالیت ها و عوامل کلان اقتصادی نقش مهمی در تصمیم گیری و برنامه ریزی مدیران ایفا می کند و از آنجا که عوامل کلان اقتصادی همچون نرخ تورم و بهره ممکن است بر سیاست ها و تصمیمات مدیران اثرگذار باشد و بر اساس آنها سیاست های خاصی را مدیران انتخاب کنند. در این تحقیق به بررسی تأثیر عوامل کلان اقتصادی و نقشی که در تعیین درجه چسبندگی هزینه ها ممکن است داشته باشد پرداخته شده است و اثر هر کدام نیز (تورم ، نرخ بهره کوتاه مدت ، نرخ بهره بلند مدت) به طور جداگانه بر چسبندگی هزینه ها مورد بررسی قرار گرفته است.

1-4) اهداف تحقیق

- این تحقیق، حیطة مطالعه و بررسی رفتار هزینه را بیشتر توضیح و بسط می دهد. به طور سنتی، الگوهای هزینه، نظر حسابداران مدیریتی که در زمینه تصمیم گیری و کنترل فعالیت می کردند را به خود جلب نموده است نتایج کنونی نشان می دهد که امروزه مدیران در جستجوی مطالعه عوامل اثر گذار بر رفتار هزینه ها می باشند
- بررسی اثر عوامل کلان اقتصادی بر چسبندگی هزینه های عملیاتی شرکت ها
- بررسی اثر هر یک از عوامل کلان اقتصادی به طور جداگانه بر چسبندگی هزینه های عملیاتی شرکت ها

1-5) فرضیه های تحقیق

- فرضیه اصلی: عوامل کلان اقتصادی بر چسبندگی هزینه های عملیاتی تأثیر دارد
- 1) فرضیه فرعی: نرخ تورم بر چسبندگی هزینه های عملیاتی تأثیر دارد
 - 2) فرضیه فرعی: نرخ بهره کوتاه مدت بر چسبندگی هزینه های عملیاتی تأثیر دارد
 - 3) فرضیه فرعی: نرخ بهره بلند مدت بر چسبندگی هزینه های عملیاتی تأثیر دارد

1-6) مدل تحقیق